

Lastensuojelun sosiaalityötä kehittämässä

Lastensuojelun sosiaalityön täydennyskoulutuksessa
2011–2012 tuotettuja kehittämishankkeiden kuvauksia

Toimittanut Kia Lundqvist & Sirkka Komulainen

Lastensuojelun sosiaalityötä kehittämässä

Lastensuojelun sosiaalityön täydennyskoulutuksessa
2011–2012 tuotettuja kehittämishankkeiden kuvauksia

Toimittanut Kia Lundqvist & Sirkka Komulainen

Turun yliopisto
University of Turku

© kirjoittajat ja Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea

Teos on suojattu tekijänoikeuslailla (404/61). Teoksen tai sen osan digitaalinen kopioiminen tai muuntelu on ehdottomasti kielletty.

Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahean julkaisuja B:16

Julkaisija: Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea

University of Turku, Brahea Centre for Training and Development

Taitto: Keijo Viljakainen

Kannen valokuva: Ritva Kovalainen

Takakannen valokuva: Pekka Turunen

Julkaisuvuosi: 2012

ISSN 1798-8187 painettu

ISBN 978-951-29-5261-8 painettu

ISSN 1798-8195 pdf

ISBN 978-951-29-5262-5 pdf

Sisältö

Lastensuojelun sosiaalityötä kehittämässä	7
<i>Kia Lundqvist</i>	
Miksi lastensuojelukoulutusta?	9
<i>Leo Nyqvist</i>	
Tieteellisen ohjaajan tervehdys	11
<i>Katri Gauffin</i>	
Lastensuojelun täydennyskoulutuksen kehittämistehtävät Salossa	13
<i>Johanna Lehtola</i>	
Työpaikkaohjaajan reflektointia lastensuojelun sosiaalityön täydennyskoulutuksesta	14
<i>Marja Sarmasto</i>	
Juuruttamalla kohti hyviä käytäntöjä	15
<i>Arja Ahonen</i>	
Lastensuojelutarpeen selvitysvaihe Turussa	16
<i>Laura Pyykönen</i>	
Asiakastyytyväisyys Salon lastensuojelun arviointitiimissä	18
<i>Assi Ailoranta</i>	
Nuori lastensuojelun asiakkaana – menetelmiä nuoren tapaamiseen	20
<i>Elina Vuorinen</i>	
Lapsikeskeinen vanhemmuustyö lastensuojelun avoimuudessa – menetelmiä ja ajatuksia työn suunnitelmallisuuden lisäämiseksi	21
<i>Tiina Eräpolku</i>	
Lastensuojelutarpeen selvitysvaiheen dokumentoinnin kehittäminen Turussa	22
<i>Heidi Vainio</i>	
Sijaisperheen profiili	24
<i>Tiina Lamminen</i>	

Lastensuojelun asiakasprosessin nivelvaiheet Salon kaupungissa	25
<i>Milla Lumio</i>	
Lapsen osallisuutta lisäävien menetelmien käyttö lastensuojelun avohuollossa	26
<i>Tuija Passoja ja Anna Uusitorppa</i>	
Asiakkaan osallisuuden lisääminen asiakassuunnitelman laatimisessa lastensuojelun avohuollossa Turussa	27
<i>Virpi Poskiparta</i>	
Intervallihoidot ja tukiperheet avohuollon tukitoimena	28
<i>Nina Maijala</i>	
Nuorten kokemukset intensiivisestä perhetuesta	29
<i>Eira Virolainen</i>	

Lastensuojelun sosiaalityötä kehittämässä

Ensimmäinen lastensuojelun sosiaalityön oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus on nyt päätöksessään. Vuoden 2013 puolella pääsemme jatkamaan uuden ryhmän kanssa kun Turkuun saatiin 15 uutta aloituspaikkaa. Nimi on hieman muuttunut ja on nyt *Lastensuojelun sosiaalityön erikoistava täydennyskoulutus*. Opetus ja kulttuuriministeriön toiveena on, että korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisiä koulutuksia kehitettäisiin kohti erikoistumiskoulutuksia. Tätä asiaa lähdemme yhdessä Helsingin ja Tampereen yliopistojen kanssa kehittämään uuden koulutuksen yhteydessä.

Yliopistoissa on käynnissä ERKO- hanke (Erikoistumiskoulutukset korkeakouluissa), jonka puitteissa kehitetään muun muassa koulutuspilottien avulla maisterin opintojen jälkeistä laajoihin osaamiskokonaisuuksiin perustuvaa erikoistumiskoulutusta työelämän tarpeisiin. Kehittelytyö vie vielä aikaa mutta suuntaus on varmaankin oikea. Lastensuojelun sosiaalityön kentältä usein tiedustellaan erikoistumiskoulutusta nimenomaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöille.

Nyt päättynyt täydennyskoulutus keräsi ensikädessä Turun ja Salon kaupunkien lastensuojelutyöntekijöitä täydennyskoulutukseen. Hakukriteerinä oli sosiaalityön kelpoisuus mutta silti koulutus täyttyi hakuvaiheessa parissa päivässä. Muutamia pienten kuntien sosiaalityöntekijöitä oli mukana alkuvaiheessa mutta he putosivat pois lähinnä työpaikanvaihdoksien takia.

Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppisessä täydennyskoulutuksessa on tavoiteltu aitoa työssä oppimista, arkityön kehittämistä ja työntekijöiden osaamisen kehittymistä. Yliopistollisessa täydennyskoulutuksessa myös uuden tutkitun tiedon hyödyntäminen on itsestään selvä asia. Turun ja Salon kaupungit ovat työnantajina tukeneet koulutusta järjestämällä mahdollisuus työssä oppimiseen sekä nimenneet jokaiselle osallistujalle oma työpaikkaohjaaja. Yliopisto on tarjonnut koulutusmalliin liittyvän ohjauksen ja lisäksi käytettävissä on ollut tieteellisen ohjaajan tuki. Koulutuksessa on ollut kymmenen lähipäivää, jossa uusi tieto ja ohjatut vertaiskeskustelut ovat olleet keskeisiä. Omaa asiantuntijuutta on kehitetty portfolio työskentelyn ja oman kehitymissuunnitelma työskentelyn kautta.

Kolmasosa opinnoista on koostunut omaan työhön liittyvästä kehittämissankkeista. Näitä hankkeita kuvaaviin tiivistelmiin on mahdollisuus tutustua tässä julkaisussa. Lisäksi olemme saaneet mukaan tieteellisen ohjaajan ainelaitoksen edustajan, työpaikkaohjaajien sekä työnantajien kommentteja koulutuksen toteutuksesta ja sen merkityksestä.

Lastensuojelun sosiaalityötä on käsitelty laajasti julkisuudessa tämän syksyn aikana ja tämä on myös heijastunut koulutukseen sekä entisestään korostanut lastensuojelun sosiaalityöntekijöille tarjottavan täydennyskoulutuksen tarpeellisuuden. Tervetuloa mukaan tutustumaan niihin kehittämiskohteisiin ja

---

teemoihin joita lastensuojelun sosiaalityöntekijät itse nostavat esiin tarkasteltavaksi.

Turussa 15.11.2012

*Täydennyskoulutuksen suunnittelija Kia Lundqvist
Koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea*

Miksi lastensuojelukoulutusta?

Tänä syksynä mediakeskustelussa on ollut poikkeuksellisen vahvasti esillä kaksi sosiaalista ongelmaa: nuorten syrjäytyminen ja lasten kaltoin kohtelu. Molemmat teemat liittyvät keskeisesti lastensuojelun sosiaalityöhön. Lasten ja nuorten huostaanotoissa ja kiireellisissä sijoituksissa erityisesti nuorten määrän suhteellinen kasvu kiinnittää huomiota. Nuorempien lasten kohdalla yksittäiset traagiset tapahtumat ovat saaneet mediahuomiota runsain mitoin.

Samanaikaisesti on käyty myös ennen näkemättömän vilkasta keskustelua sosiaalityöstä ja sosiaalityöntekijöistä. Sosiaalityöntekijöiden osalta on ollut kyse pätevien ammattilaisten puutteesta ja koulutusvajasta. Näitä ongelmia yritetään korjata maanlaajuisesti. Tänä syksynä julkaistiin myös Arttu Saarisen ym. (2012) pohjoismainen vertaileva tutkimus sosiaalityöntekijöiden kokemuksista koskien työn kuormittavuutta ja ristiriitaisuutta. Tulosten mukaan suomalaiset sosiaalityöntekijät ovat erittäin kuormittuneita ja kokevat paljon ristiriitoja työssään. Ero muihin Pohjoismaihin oli tässä suhteessa selkeä.

Vuoden 2008 alusta sovellettu lastensuojelulaki asettaa sosiaalityöntekijöille aikaisempaa tiukemmat pätevyysvaatimukset, mikä on osaltaan lisännyt kelpoisuusehdot täyttävien työntekijöiden kuormitusta. Kuntien tiukka talous on taas vaikuttanut koulutusmäärärahojen niukkuuteen. Muun muassa näistä syistä työntekijöiden vaihtuvuus on ollut suurta, mikä on vakava ongelma myös asiakkaiden näkökulmasta.

Lastensuojelutyö on monella tavalla vaativaa ja muuttuvissa olosuhteissa tehtävää asiantuntijatyötä, jossa sosiaalityöntekijöiden pätevyysvaatimukset ovat ymmärrettävästi korkealla. Tästä muistuttaa myös alati toistuva mediakeskustelu. Tutkintokoulutuksen jälkeinen täydennyskoulutus on tämän vuoksi perusteltua ja tärkeää. Yliopistokoulutuksen saaneiden oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus on meillä uusi koulutusmuoto, jossa oppiminen on sidottu kiinteästi työkäytäntöihin. Akateemisessa tutkintokoulutuksessa ei tutkimus- ja teoriaperusteiden opiskelun ohella ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista paneutua sosiaalityön arkeen yksityiskohtia myöten. Käytäntöopetuksen osuus on kuitenkin viime aikoina lisääntynyt eri yliopistoissa, ja loppuvuodesta 2012 julkaistaan monipuolinen sosiaalityön opetuskäytäntöjä tarkasteleva kokoomateos valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkoston SOSNET:in toimesta.

Sosiaalityöntekijöiden täydennyskoulutus on kymmenen vuoden ajan toimineen erikoistumiskoulutuksen ohella toimiva tapa kehittää prosessinomaisesti ammatillisia valmiuksia ja vahvistaa ammatillista identiteettiä reflektoiivassa vuorovaikutuksessa kollegoiden kanssa. Kokemuksen mukaan lähiopetusjaksoja odotetaan usein innolla ja nämä tapaamiset toimivat monelle sosiaalityöntekijälle voimauttavina sekä innostavina hetkinä, joista ammenne-

---

taan voimia arjen työhön. Mahdollisuus koulutukseen kertoo myös lastensuojelutyön yhteiskunnallisesta arvostuksesta.

Leo Nyqvist

Sosiaalityön professori ma.

Kurssin opettaja

KIRJALLISUUS

Saarinen, Arttu & Blomberg, Helena & Kroll, Christian (2012). Liikaa vaadittu? Sosiaalityöntekijöiden kokemukset työnsä kuormittavuudesta ja ristiriitaisuudesta Pohjoismaissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (4), 403–418.

Tieteellisen ohjaajan tervehdys

Ensimmäinen ryhmä opiskelijoita on saanut oppisopimustyyppiseen lastensuojelun sosiaalityön täydennyskoulutukseen (2011–2012) kuuluvat opinnot valmiiksi. Koulutuksen lähtökohtana on ollut arjen työn haasteellisuus. Työssä oppiminen on ollut keskeinen osa opiskelua. Tavoitteena on ollut oman ammatillisen osaamisen vahvistaminen ja oman työn kehittäminen.

Osana täydennyskoulutusta opiskelijat ovat työstäneet kehittämishankkeen (10op). Hankkeiden aiheet ovat kummunneet omassa työssä tai organisaatiossa todetuista tarpeista. Opiskelijoilla on ollut tukenaan työpaikkaohjaaja organisaation taholta. Työpaikkaohjaajien rooli opiskelun tukijalkana on ollut keskeinen. Se on vaihdellut organisaatiosta toiseen, intensiivisemmästä tuesta harvoihin tapaamisiin. Yhteistä opiskelijoille on ollut tavoite tuottaa tietoa omalle organisaatiolle.

Opiskelijat ovat olleet hyvin motivoituneita koulutukseen. Halu syventää omaa osaamistaan on ollut vahvaa. Tämä käy ilmi myös valmistuneissa raporteissa, joissa tulee näkyväksi osallistujien paneutuminen omaan kehittämishankkeeseensa. Valmistuneet raportit ovat sidoksissa lastensuojelun viitekehukseen. Niistä on kuultavissa osallistujien asiantuntijuus omalta osaamisalueeltaan.

Valmistuneissa kehittämishankkeissa opiskelijat ovat työstäneet lastensuojeluprosessin eri vaiheisiin liittyviä aiheita. Lastensuojeluprosessin alkuvaiheeseen liittyvät kehittämishankkeet keskittyvät työntekijän näkökulmasta tarkasteltuna selvitysvaiheeseen liittyviin kokemuksiin, selvitysvaiheen dokumentointiin sekä asiakaspalautteen keräämiseen. Avohuollon asiakkuuksiin liittyvät kehittämishankkeet keskittyvät nuorilta kerättyihin kokemuksiin avohuollon palvelusta sekä intervallihoitojen ja tukiperheiden tarkasteluun avohuollon tukitoimena. Uusia työvälineitä on työstetty oman yksikön käyttöön ”menetelmäkansioiden” ja lomakkeiden muodossa. Niitä on kehitetty lapsikeskeisen vanhemmuustyön ja nuoren kohtaamisen vahvistamiseksi, lapsen osallisuuden lisäämiseksi, sijaisperheen tarkempaan profilointiin sekä asiakkaan osallisuuden lisäämiseen avohuollon asiakassuunnitelmaan. Asiakasprosessin nivelvaiheiden kehittäminen puolestaan on toiminut työntekijöiden työkaluna edesauttamaan asiakkuuksien siirtoja.

Osallistujat ovat rohkeasti avanneet omia ja organisaatioidensa työtapoja. Päättynyt täydennyskoulutus on ollut hyvin käytännönläheinen ja mahdollistanut oman työn kehittämisen. Tieteellisenä ohjaajana toimiminen ja hankereporttien versioiden kommentointi on ollut mielekästä ja antoisaa, sekä välillä myös haastavaa. Osallistujien sitoutuminen on ollut ihailtavaa, samoin kun heidän kykynsä työn ohessa tuottaa laadukasta ja osittain uutta tietoa lastensuojelun käytännön työn kehittämisen tueksi. Tieteellisen ohjaajan näkökul-

masta on ollut palkitsevaa nähdä kehittämishankkeiden kypsymistä 'raakileista' valmiiksi raporteiksi.

*Katri Gauffin, YTM (jatko-opiskelija, Turun yliopisto)
Koulutuksen tieteellinen ohjaaja/ Turun ryhmä*

Lastensuojelun sosiaalityön täydennyskoulutus 30 op – Korkeakoulutettujen oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus 2011–2012

Lastensuojelun sosiaalityö on vaativaa asiantuntijatyötä, jossa tehtävät ovat moninaiset ja muuttuvat. Asiakastilanteet edellyttävät laaja-alaista ja jatkuvasti uudistuvaa osaamista. Sosiaalityöntekijän on tärkeä tunnistaa lastensuojelun sosiaalityön yhteiskunnallisesti erityinen tehtävä ja arvot. Hänen tulee tunnistaa lastensuojelun tiedon ominaispiirteet: mikä tieto on tietoa lastensuojelussa ja miten tieto rakentuu työprosessissa. Sosiaalityöntekijän tulee kyetä arvioimaan työssä tarvittavia työmenetelmiä, työstä nousevia eettisiä kysymyksiä sekä työn vaikutuksia yksilö-, perhe-, yhteisö- ja yhteiskuntatasolla. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on johtaa lastensuojelun prosessia.

Koulutuksen kohderyhmä:

Lastensuojelutyötä tekevät sosiaalityöntekijät, joilla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuslain mukainen pätevyys (L 272/2005, 3 §).

Oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus on tarkoitettu perustutkinnon jälkeiseksi koulutusmuodoksi työelämän ammattilaisille. Hakijalta edellytetään voimassa olevaa palvelusuhdetta ja työnantajan kirjallista suostumusta koulutukseen. Kehittämistehtävän aihepiiri tulee olla sovittuna jo hakuvaiheessa työpaikan kanssa.

Koulutus perustuu omaa työtä erittelevälle työotteelle. Vaativan asiantuntijuuden kehittymisessä on tärkeää kokemus- ja tutkimustiedon vuoropuhelu. Kehittyvä lastensuojelutyö edellyttää myös kriittistä oman työn tutkimista. Koulutuksen läpäisevänä teemana on asiakkaan kohtaaminen: asiakkaan oikeuksien, osallisuuden ja velvollisuuksien tarkastelu.

Täydennyskoulutus toteutetaan yhteistyössä Helsingin, Tampereen ja Turun yliopistojen kesken ja se on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama.

Helsingissä ja Tampereella on 20 ja Turussa 15 opiskelijapaikkaa.

Lisätietoja:

Turun yliopisto: Kia Lundqvist, puhelin 0400 156 137, s-posti. kia.lundqvist@utu.fi

Tampereen yliopisto: Tuula Kostianen, puhelin 050 5232 149, s-posti. tuula.kostianen@uta.fi

Helsingin yliopisto: Päivi Sinko puhelin (09) 191 54051, gsm 050 388 0683 paivi.sinko@helsinki.fi

Lastensuojelun täydennyskoulutuksen kehittämistehtävät Salossa

Lastensuojelun täydennyskoulutuksen kehittämistehtävät on koettu Salossa tärkeinä. Koulutuksen kautta ja työpaikan tarpeista lähteneet tehtävät ovat olleet hyödyllisiä ja niiden kautta tehty kehittämistyö on jo otettu käyttöön. Se, että kehittämistehtävät tehtiin täydennyskoulutuksen yhteydessä, varmisti niiden valmistumisen, eivätkä ne siten hautautuneet muun työmäärän alle. Valitettavasti kehittämistyö jää vähemmälle sosiaalityön arjessa. Täydennyskoulutuksen kautta sille tuli järjestettyä aikaa koskien koko työyhteisöä. Erityisen tärkeänä nähtiin se, että työnantajalla, työohjaajalla ja muulla työyhteisöllä oli vaikutusmahdollisuuksia siihen, mitä työtä kehitettiin. Kehitystehtävinä toteutuneet työt on siis jo otettu käyttöön ja toista asiakaspalautteen keräämistä koskevaa kehittämisideaa on jo jatkojalostettu muidenkin tiimien käyttöön.

Johanna Lehtola

Johtava sosiaalityöntekijä, Salo

Työpaikkaohjaajan reflektointia lastensuojelun sosiaalityön täydennyskoulutuksesta

Vuonna 2011–2012 Turun kaupungin Pohjoisesta sosiaalitoimistosta täydennyskoulutukseen osallistuivat sosiaalityöntekijät Anna Uusitorppa ja Tuija Passoja.

Anna ja Tuija tekivät kehittämishankkeensa parityönä, joten he pystyivät keskustelemaan ja kehittämään omaa työtään aika paljon hyödyntämällä toistensa osaamista. Oma roolini oli enemmänkin käytännön työjärjestelyissä. Pyrin esimerkiksi saamaan Annalle ja Tuijalle sijaisia koulutuspäiviksi, joskaan se ei aina ollut helppoa.

Pidin keväällä toimiston työntekijöille kehityskeskustelut, joissa Anna ja Tuija esittelivät minulle oman kehittymissuunnitelmansa, jotka he olivat tehneet koulutuksen aikana. Suunnitelmat olivat tehty ajatuksella.

Pohjoisen toimiston kevään kehittämispäivässä Anna ja Tuija esittelivät täydennyskoulutusta toimiston muille työntekijöille ja minulle. Syksyn kehittämispäivässä Anna ja Tuija esittelivät kehittämishankettaan. Esitys sai kiinnostuneen vastaanoton ja Annan ja Tuijan hankkeessa kokeilemista työmenetelmistä syntyi keskustelua.

Yleisesti ottaen voi sanoa, että Tuijan ja Annan hankkeessaan kokeilemia lastensuojelun työmenetelmiä on hankkeen aikana alettu ottaa entistä laajemmin työskentelytavaksi. Saatujen kokemusten perusteella on todennäköistä, että Pohjoisen sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijät haluavat jatkossakin osallistua täydennyskoulutuksiin.

Marja Sarmasto, johtava sosiaalityöntekijä

Juurruttamalla kohti hyviä käytäntöjä

Se ei liene salaisuus, että lastensuojelun sosiaalityössä tehdään edelleen työtä ylikuormittuneina kohtuuttoman suurten asiakasmäärien vuoksi. Muun muassa tästä syystä on käytännön työn juurruttaminen jäänyt toissijaiseksi. Juurruttamisen vajetta on paikattu lastensuojelun sosiaalityön täydennyskoulutuksella. Sosiaalityöntekijämme ovatkin olleet innolla ja paneutuneina mukana tässä koulutuksessa. Koulutukseen osallistuvia on puhutellut lomakkeiden kehittäminen, lastensuojelutarpeen selvitysvaihe ja menetelmien käyttö. Nämä aihealueet ovat olleet työyhteisössä aikaisemmin pohdittavana ja niissä on havaittu kehittämistarpeita. Kouluttautujien tutkimusaiheet muotoutuivat hyvin konkreettisiksi ja nousivat käytännön tarpeista.

Lastensuojeluun liittyvissä puheissa on nostettu esiin muun muassa erilaisien foorumien, kuten nuorten ja perhehoitajien keskustelufoorumien tarpeellisuus. Myös sosiaalityöntekijät tarvitsevat foorumin, jossa on mahdollista päästä vaihtamaan kokemuksia käytännön työtavoista ja kokemuksista. Sosiaalityöntekijät voivat tehdä työtään ajoittain ilman kollegan tukea, joten erityisen tärkeää on käydä keskustelua myös paikallisesti. Lastensuojelun täydennyskoulutus on mahdollistanut paikallisen keskustelun, osallistumisen paikallisen kokemustiedon vaihtoon ja kontaktien syntymisen.

Työssä jaksamiseen liittyy muun muassa osaaminen ja innostuneisuus. Osaamisessa ei kuitenkaan ole riittävää pelkästään peruskoulutus tai muodollinen pätevyys. Lastensuojelun sosiaalityö on vaativaa ja jatkuvassa muutoksessa, joka lisää työntekijöiden tarvetta jatkuvasti päivittää tietojansa. Osaaminen taas lisää innostusta ja ruokkii itsensä kehittämistä. Ohjaajana olen saanut olla todistamassa koulutuksen myötä nousseen innostuksen siirtymistä työyhteisöön.

Pohdin aihealueita myös asiakkaita kohtaavan lastensuojelun näkökulmasta. Havaitsin useita liikkeitä ja siirtymiä *kohtaavan sosiaalityön* suuntaan myös dokumentoinnin näkökulmasta. Käytännön työtä tekevät sosiaalityöntekijät nostavat tutkielmiensa aiheissa esiin menetelmien käytön haltuun ottamisen, nivelvaiheet sosiaalityössä ja lastensuojelutarpeen selvitysvaiheen dokumentoinnin. Kohtaava sosiaalityö linkittää nämä aihealueet toisiinsa. Erilaisten kuulemismenetelmien haltuun ottaminen ja menetelmien käyttö voi lopulta johtaa myös kohtaavaan dokumentointiin. Kohtaavassa dokumentoinnissa sosiaalityö on läpinäkyvää ja vuorovaikutteista. Lastensuojelun täydennyskoulutus on reitti lastensuojelun sosiaalityön kohtaavien käytäntöjen syntymiseen ja juurtumiseen.

Arja Ahonen

Johtava sosiaalityöntekijä, Turku

Lastensuojelutarpeen selvitysvaihe Turussa

Laura Pyykönen

Kehittämishankkeeni tarkoituksena oli selvittää, miten lastensuojelutarpeen selvitysvaiheen työtä tehdään Turun sosiaalityön tulosalueella tällä hetkellä ja miten työtä ja lastensuojelutarpeen selvityksen sisältöä voisi työntekijöiden näkökulmasta kehittää. Olen kerännyt ryhmähaastatteluilla avoimuuden sosiaalityöntekijöiden kokemuksia selvityksen tekemisestä ja ajatuksia siitä, miten olemassa olevia resursseja voisi hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla. Haastatteluihin osallistui neljästä alueellisesta sosiaalitoimistosta yhteensä 27 sosiaalityöntekijää. Lisäksi olen haastatellut kahden alkuarviointiyksikköön siirtyneen kaupungin, Kaarinan ja Salon sosiaalityöntekijöitä selvittääkseni, miksi erilliseen yksikköön on päädytty ja miten se on vaikuttanut selvitysvaiheen tekemiseen.

Lastensuojelutarpeen selvitysvaihe on ollut Turussa sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta hyvä ja työtä selkeyttävä uudistus ja se koetaan tärkeäksi vaiheeksi lastensuojeluprosessissa. Työntekijät kokevat asiakkaan kannalta hyvänä sen, että lastensuojelutarpeen selvitys tehdään arviointiyksikön sijaan avoimuudessa, jossa asiakkuus myös tarvittaessa jatkuu. Sosiaalipäivystyksellä on Turussa tärkeä rooli selvitysvaiheen aloittajana ja yhteistyöhön sosiaalipäivystyksen ja avoimuuden välillä tulisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota. Selvitysvaiheen tekemistä avoimuudessa vaikuttaa varjostavan kiire ja resurssien puute. Aikaa laadukkaasti selvityksen ja yhteenvedon laatimiseen ei koeta olevan riittävästi. Lain mukainen lapsen kohtaaminen ja henkilökohtainen työskentely lapsen kanssa on puutteellista. Tähän toivottiin ratkaisuksi muun muassa mahdollisuutta keskittyä lapsiperhesosiaalityössä nimenomaan lastensuojeluun, parempia resursseja säännönmukaisen työparityöskentelyn mahdollistamiseksi ja parempia tiloja lapsen tapaamisiin. Työtavoissa, menetelmien käytössä ja lapsen kohtaamisessa vaikutti olevan paljon toimisto- ja työntekijäkohtaisia eroja. Haastatteluiden perusteella yhtenäinen ohjeistus olisi tärkeä, erityisesti uudempien työntekijöiden näkökulmasta. Selvitysvaiheen malleista puhuttaessa kokeempien työntekijöiden vastauksissa tuli myös esiin pelko kaavamaisuudesta ja toive sosiaalityöntekijän ammattitaitoon luottamisesta ilman pakotettua mallia.

Lastensuojelutarpeen selvitysvaiheen sisällöstä tai työntekijöiden kokemuksesta ei ole kerätty tietoa Turun sosiaalityön tulosalueen sisällä aikaisemmin. Tiedossa on ollut, että selvitysvaiheen työtä tehdään aluetoimistoista riippuen eri tavoin, mutta selkeää ohjeistusta selvitysvaiheen teosta ei ole laadittu. Selvitysvaiheen käytännön työtä tekevillä sosiaalityöntekijöillä on työn sisällöstä, hyvistä käytännöistä ja puutteista paras tieto, jota tulisi jatkossa hyödyntää selvittelyvaihetta kehitettäessä ja yhtenäistä ohjeistusta laadittaessa. Kehittämishankkeen myötä näkisimme, että Turussa olisi hyvä ottaa käyttöön jokin yhtenäinen malli lastensuojelutarpeen selvitysten teossa, jossa olisi kiinnitetty erityistä

---

huomiota lapsen osallisuuteen ja kohtaamiseen. Kukaan sosiaalityöntekijä voisi soveltaa mallia haluamallaan tavalla asiakkaasta riippuen. Näin lastensuojelutarpeen selvitys tulisi tehtyä lain vaatimalla tavalla, asiakkaat olisivat yhdenmukaisessa asemassa mutta sosiaalityöntekijä voisi hyödyntää omaa ammatillista osaamistaan ilman pakotettua mallia.

Asiakastyytyväisyys Salon lastensuojelun arviointitiimissä

Assi Ailoranta

Kehittämishankkeenani on asiakaspalautelomakkeiden kehittäminen Salon lastensuojelun arviointitiimin käyttöön lastensuojelutarpeen selvityksessä olleille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Kehittämishankkeeni linkittyy Salon kaupungin strategiaan, hyvin toimiviin palveluihin pyrkimiseen sosiaali- ja terveystoimen tuloskortin kautta, johon on kirjattu yhdeksi tavoitteeksi systemaattisten asiakastyytyväisyyskyselyiden tekeminen sekä tyytyväisyystavoitteen 3 saavuttamiseen. Itse koin tärkeänä asiakaslähtöisyyden ja asiakkaiden oman äänen esiin tuomisen.

Vanhemmille ja 12 vuotta täyttäneille lapsille on kehitetty palautelomakkeet olemassa olevan, aiheeseen liittyvän teoreettisen viitekehyyksen sekä lastensuojelun arviointitiimin työntekijöiden toiveiden pohjalta hyödyntäen myös muissa kunnissa käytössä olleita lastensuojelun palautelomakkeita. Palautelomakkeet koostuvat taustatiedoista sekä strukturoiduista ja avoimista kysymyksistä. Kysymykset lomakkeissa on jaoteltu taustatietoihin, selvitystyöskentelyn lähtökohtiin, eri kokoonpanoilla toteutettujen tapaamisten mielekkyyden arviointiin, tapaamisten sisältöihin sekä työskentelyn vaikuttavuuden arviointiin. Lopullisiin versioihin palautelomakkeet on muotoiltu kolmen kuukauden koekäyttöjakson aikana kerättyjen asiakaspalautteiden perusteella. Asiakaspalautteita kertyi tältä aikajaksolta yhteensä 26 kappaletta, joista 8 nuorten palautteita ja 18 vanhempien/huoltajien palautteita.

Toteutetun koekäyttöjakson pohjalta voidaan todeta lastensuojelutarpeen selvityksen lopuksi pidettävän yhteisen arviointitapaamisen olevan toimiva ajankohta palautteen keräämiselle. Laaditut palautelomakkeet antavat asiakkaille mahdollisuuden arvioida työskentelyn toimivuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta, sekä omassa toiminnassaan mahdollisesti tapahtuneita muutoksia. Systemaattinen palautteenkeruu on arvioni mukaan toimiva tapa seurata lastensuojelun vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta.

Koekäyttöjakson aikana kerättyjen palautteiden pohjalta ei vielä voida tehdä pitkälle vietyjä johtopäätöksiä asiakastyytyväisyydestä tai työskentelyn vaikuttavuudesta aineiston suppeudesta johtuen. Palautteen perusteella voidaan kuitenkin todeta asiakkaiden olevan pääosin hyvin tyytyväisiä Salon arviointitiimin työskentelyyn ja työskentelyllä olleen vaikutusta perheiden tilanteisiin.

Kehittämishankkeen tuotoksena syntyneet asiakaspalautelomakkeet toimivat työpaikallani tärkeänä osana lastensuojelutarpeen selvitysten vaikuttavuuden arviointia. Jatkossa palautteiden keräämisen lomakkeiden avulla on tarkoitus olla systemaattista, jolloin kerättyjen palautteiden pohjalta voidaan tehdä koekäyttöjaksoa laajempaa ja myös syvempää analyysiä työskentelystä ja asiakkaiden kokemuksista. Valmiit palautelomakkeet toimivat myös pohjana asiakaspalautelomakkeiden kehittämiseksi muille Salon lastensuojelun tiimeille (avohuoltoon sekä sijais- ja jälkihuoltoon).

Kehittämistyöni toimii Salon lastensuojelun arviointitiimille välineenä arvioida asiakkaiden kokemusten kautta omaa työskentelytapansa ja kehittää sitä entisestään. Kehittämistyötä tehdessä olen itse joutunut asettumaan jossain määrin asiakkaan asemaan ja pohtimaan, millaisia asioita on mahdollista tuoda esiin palautelomakkeen avulla asiakkaan näkökulmasta. Täten kehittämistyön tekeminen on tuonut minua itseäni työntekijänä taas askeleen lähemmäs asiakkaita ja entistä asiakaslähtoisempää työskentelyä.

Nuori lastensuojelun asiakkaana – menetelmiä nuoren tapaamiseen

Elina Vuorinen

Nuoren tapaaminen säännöllisesti lastensuojeluasiakkuuden aikana on yksi tapa tehdä lastensuojelun sosiaalityötä, ja samalla se voi olla myös ainoa tukitoimi nuorelle. Tässä kehittämishankkeessani olen koonnut työyhteisöni käyttöön helposti omaksuttavia sekä yksinkertaisia sosiaalityön menetelmiä, mitkä tukevat nuoren ja sosiaalityöntekijän välisiä tapaamisia lastensuojeluasiakkuuden aikana.

Kehittämishankkeeni teoriaosuudessa kerron pääpiirteitä nuoruusiän kehityksestä sekä lyhyesti nuoren kohtaamiseen liittyvistä haasteista. Empiriaosuuteen olen koonnut työyhteisöni kokemuksia ja näkemyksiä nuoren tapaamisesta asiakkuuden aikana sekä menetelmistä, joita nuoren kanssa olisi mielekästä käyttää. Lopuksi esittelen valitsemiani, jo olemassa olevia menetelmiä, nuoren tapaamisen tueksi. Kehittämishankkeessani tarkoitan nuorella iältään 12 - 17-vuotiasta lasta.

Kehittämishankkeeni aikana oli ilo huomata, kuinka paljon on jo olemassa yksinkertaisia, moneen tarkoitukseen sovellettavia ja erittäin käyttökelpoisia menetelmiä nuoren tapaamisen tueksi. Tuntuu kuitenkin siltä, että sosiaalityöntekijät käyttävät niukanlaisesti näitä menetelmiä tavatessaan lastensuojelun asiakkaana olevaa nuorta, mikä nousi esille myös haastatteluissani. Ylipäätään nuoren tapaaminen lastensuojeluasiakkuuden aikana näytti olevan kovin vähäistä. Mielestäni nuoren tapaaminen liittyy tällä hetkellä vahvasti lastensuojelutarpeen selvitysvaiheeseen, vaikka halukkuutta nuoren säännöllisiin tapaamisiin muutoinkin olisi olemassa. Tapaamisten vähyyttä asiakkuuden aikana perusteltiin ajan puutteella, tarpeettomuudella ja sillä, että oli vaikea keksiä, mistä nuoren kanssa keskustelea. Nuori saatettiin myös murrosikään liittyvän tyyppillisen käyttäytymisen vuoksi kokea hankalana asiakkaana.

Kehittämishankkeeni on rohkaissut minua käyttämään laajemmin menetelmiä nuoren kanssa ja olen pyrkinyt tietoisesti varaamaan enemmän omia tapaamisaikoja nuorelle. Olemme myös työyhteisössä keskustelleet hankkeeni aikana paljon, että onko nuorten tapaamisille enemmän tarvetta, millainen nuori parhaiten hyötyisi tapaamisista lastensuojelun asiakkuuden aikana ja voisiko tapaamisista tulla työkäytäntö lastensuojeluun.

Lapsikeskeinen vanhemmuustyö lastensuojelun avohuollossa – menetelmiä ja ajatuksia työn suunnitelmallisuuden lisäämiseksi

Tiina Eräpolku

Olen tehnyt kehittämistehtävän lapsikeskeisestä vanhemmuustyöstä. Lapsikeskeisyys on nostanut profiiliaan lastensuojelussa 2000-luvun alusta asti. Tähän suuntaukseen ovat vaikuttaneet monet yhteiskunnalliset tekijät ja lapsikeskeisyys on yksi uuden lastensuojelulain läpi kulkevista peruseräpäätteistä.

Kehittämistehtävässäni olen tutkinut lapsikeskeisyyden kannalta tärkeitä työskentelytapoja, joita haluan nostaa lastensuojelulasten vanhempien kanssa tehtävässä työssä. Olen tutkinut asiaa vanhemmuuden kykyjen ja valmiuksien sekä lapsen tarpeisiin vastaamisen näkökulmasta ja esittelen aiheeseen liittyvää tieteellistä taustaa kehittämistehtävän teoriaosuudessa. Olen halunnut tuoda uusia ajatuksia ja työskentelymalleja vanhemman kanssa tehtävään, joskus kaottiseenkin, työskentelyyn haastavissa ja vaihtuvissa tilanteissa.

Kehittämistehtävän konkreettisenä tuotoksena on kooste työmenetelmiä, joita voivat myös kollegat ja uudet työntekijät tarvittaessa hyödyntää. Kyseessä olevat työmenetelmät on valittu niin, ettei niiden käyttämiseen asiakastilanteissa edellytetä erillistä kouluttautumista. Toivon, että työkalupakki on osaltaan ”alkulaukaus” työn sisällön kehittämiseksi ja että pakkia voivat muutkin työntekijät myöhemmin panoksellaan päivittää.

Haluan korostaa sitä, että vaikka olen etsinyt työn tueksi erilaisia menetelmiä, tarkoituksena ei ole, että lomakkeet tai kyselyt korvaisivat vuorovaikutuksellisen asiakastyön. Kehittämistehtävän tavoitteena on ollut löytää olemassa olevia tietoja ja taitoja ja tuoda niitä sekä itseni että työpaikkani käyttöön. Työn sisällön kehittäminen on ollut loogista jatkoa työpaikalla aiemmin tehdyille kehittämistyölle. Toivon, että tämän kehittämistehtävän anti on pystyvä kartoittamaan systemaattisemmin vanhemman kyvyt ja valmiudet vastata lapsen tarpeisiin sekä lapsen elämässä ovat riski- ja suojaavat tekijät. Kehittämistehtävä kokonaisuudessaan tullaan esittelemään johtavien sosiaalityöntekijöiden palaverissa ja sitä kautta muille Turun lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöille.

Lastensuojelutarpeen selvitysvaiheen dokumentoinnin kehittäminen Turussa

Heidi Vainio

Lastensuojelun sosiaalityön täydennyskoulutukseen sisältyvän kehittämissuunnitelman tavoitteena oli kehittää lastensuojelutarpeen selvitysvaiheen dokumentointia Turussa ja käytössä olevassa asiakastietojärjestelmässä. Tavoitteeni oli kehittää Turulle oma sekä sosiaalityöntekijän että asiakkaan kannalta selkeä, toimiva ja looginen tapa dokumentoida selvitysvaihe. Koen tärkeänä, että dokumentointitavan muutosten myötä sosiaalityöntekijän tekemän dokumentoinnin määrä ei lisääny eikä dokumentointiin tule päällekkäisyyttä.

Rajasin kehittämissuunnitelmani koskemaan lastensuojelun yhtä osa-aluetta, lastensuojelutarpeen selvitystä ja sen dokumentointia. En siis kehittämistyönsäni keskittänyt lastensuojelutarpeen selvityksen toteuttamiseen sisällöllisesti tai menetelmällisesti. Kehittämissuunnitelmani koskee Turun alueellisten sosiaalitoimistojen avo- ja sijais- huollon lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä ja asiakkaita, joille tehdään lastensuojelulain 27 §:n mukainen lastensuojelutarpeen selvitys.

Dokumentoinnin määrä ja vaatimukset sen laadusta ovat viime vuosina lisääntyneet avo- ja sijais- huollon lastensuojelutyössä. Dokumentointi on tuotu entistä tarkemmin esille lastensuojelulain muutosten myötä. Myös lastensuojelun asiakkaat ovat hyvin tietoisia omista oikeuksistaan. Lastensuojelutarpeen selvitysvaihetta tai sen dokumentointia ei ole kehitetty Turussa lastensuojelulain muutosten tai uuteen asiakastietojärjestelmään siirtymisen jälkeen. Lastensuojelun dokumentoinnin kehittämistarve tuli esille Turun lastensuojelun avo- ja sijais- huollon Effica asiantuntijaryhmässä marraskuussa 2011. Lastensuojelutarpeen dokumentoinnin kehittäminen on siis sekä asiakkaan että sosiaalityöntekijöiden tarpeet huomioiden ajankohtaista.

Kehittämissuunnitelmani varten olen kyselyn avulla selvittänyt Turun avo- ja sijais- huollon sosiaalitoimistojen lapsiperhesosiaalityöntekijöiden tapoja dokumentoida lastensuojelutarpeen selvitysvaihe. Tällä hetkellä lastensuojelutarpeen selvitysten tekeminen ja dokumentointikäytännöt ovat vaihtelevia eri aluetoimistojen ja myös yksittäisten sosiaalityöntekijöiden kesken. Olen myös selvittänyt miten Salon ja Kaarinan sosiaalitoimistoissa dokumentoidaan lastensuojelutarpeen selvitysvaihe ja miten dokumentointia on ohjattu heidän asiakastietojärjestelmänsä kautta. Kartoitan kehittämissuunnitelmani jo olemassa olevaa tutkimusta ja kehitystyötä lastensuojelun dokumentoinnista, lastensuojelutarpeen selvityksestä sekä lastensuojelutarpeen selvitysvaiheen dokumentoinnista. Teoriaosuuteni kautta tuon esille taustaa omalle kehittämissuunnitelmaani.

Olen kehittänyt ehdotuksen lastensuojelutarpeen selvitysvaiheen dokumentointitavaksi, sisältäen lastensuojelutarpeen yhteenveto-mallin sekä asiakkaalle suunnatun esitteen lastensuojelutarpeen selvityksen tekemisestä Turussa. Aikataulullisesti kehittämissuunnitelmani on toteutettu vuoden 2012 aikana työn ohella

ja myös käytännön työssä kehittäen. Kehittämishanke ja sen tulokset esitellään Turun sosiaali- ja terveystoimen sosiaalityön tulosalueella raportin valmistuttua. Tavoitteeni on, että kehittämäni dokumentointimalli otetaan käyttöön Turun avohuollon lastensuojelussa. Raporttini teoriaosuudesta löytyy myös tarpeellista perustietoa lastensuojelun dokumentoinnista lastensuojelutyöhön tuleville sosiaalityöntekijöille.

Täydennyskoulutuksessa tehtävän kehittämishankkeen tiiviistä aikataulusta ja rajallisista resursseista johtuen uutta dokumentointitapaa ei ole tämän hankkeen puitteissa voitu kehittää käytännön työssä pidemmälle testaten. Tuleviksi kehittämiskohteiksi jää esimerkiksi siirtymävaihe lastensuojelutarpeen selvittelyvaiheesta lastensuojelun asiakkuuteen ja ensimmäisen asiakassuunnitelman laatimiseen. Samanaikaisesti tässä täydennyskoulutuksessa on tehty kehittämishankkeita mm. lastensuojelutarpeen selvityksen tekoon sekä asiakassuunnitelman laatimiseen liittyen. Olemme kehittäneet aiheitamme toistemme hankkeista tietoisina ja rinnakkain, hankkeiden tulosten yhdistäminen käytännön työssä tuleekin olemaan yksi Turun lastensuojelun kehittämiskohde jatkossa. Itse olen saanut kehittämishankkeeni toteuttamisesta lisää ymmärrystä ja kiinnostusta lastensuojelun dokumentointiin omassa työssäni avohuollon lastensuojelussa.

Sijaisperheen profiili

Tiina Lamminen

Kehittämishakkeessani olen selvittänyt sitä, miten sijaisperheiden yksilöllisiä piirteitä olisi mahdollista tunnistaa aiempaa systemaattisemmin. Lisäksi olen halunnut tehdä läpinäkyvämmäksi sitä prosessia, millä sijaisperhe valikoidaan sijaishuoltopaikaksi juuri tietylle lapselle. Kehittämishankkeen lopputuotteena on syntynyt malli – sijaisperheen profiili – joka toisaalta helpottaa sijaisperheiden ominaispiirteiden tunnistamista ja toisaalta nopeuttaa yksittäisessä sijoitusprosessissa perhevaihtoehtojen kartoittamista.

Sijaisperheen profiilin ytimen muodostaa perhetausta ja motiivi. Sijaisperheen profiili jakautuu neljään alalohkoon eli vanhemmuuteen, sopeutuvuuteen, yhteisyyteen ja jatkuvuuteen. Sijaisvanhemmuuden keskeisiä teemoja ovat perhehoitajan mahdollisuus jäädä lapsen kanssa kotiin, sijaisperheen kriteerit sijoitukselle sekä mahdollinen aiempi kokemus ja erityisosaaminen. Sopeutuvuus koostuu palveluiden järjestymisestä, yhteydenpidon edellytyksistä sekä perheen elämäkatsomuksesta ja lapsen kulttuurin tukemisesta. Yhteisyyteen liittyy perheen kokoonpano, tukiverkosto ja mahdollinen parisuhde. Jatkuvuuden osa-alueita ovat kodin tilat ja mahdolliset muuttosuunnitelmat, kodin allergisoivat asiat sekä sijaisvanhempien kyky sitoutua lapseen ja myös hyväksyä mahdollinen kotiutumisosprosessi.

Kehittämishankkeen merkitys työpaikalleni on suuri, koska henkilöstössä on paljon vaihtuvuutta. Tietoa sekä käytäntöjä sijaisperheiden arvioinnista ja valinnasta tulee kyetä siirtämään työntekijältä toiselle. Kehittämishankkeellani on mahdollisuudet edistää sekä omaa että työpaikkani osaamista siten, että kaikista sijaisperheistä selvitetään tietyt sijoitukseen vaikuttavat päätekijät. Näin sijaisperheistä selvittävät yksityiskohdat eivät ole kiinni keskusteluihin satumalta nousevista teemoista, vaan tietyt asiat tulevat käsitellyksi tilanteesta, työntekijästä ja sijaisperheestä riippumatta. Kehittämishankkeeni selkeyttää sitä prosessia, jolla perhehoitoa tarvitsevalle lapselle valitaan hänen tarpeisiinsa parhaiten vastaava sijaisperhe.

Lastensuojelun asiakasprosessin nivelvaiheet Salon kaupungissa

Milla Lumio

Kehittämishankkeessa on tarkasteltu Salon kaupungin lastensuojelun asiakasprosessin nivelvaiheita. Salossa asiakasprosessi on eriytetty kolmeen eri vaiheeseen, joita tukemaan on muodostettu kolme tiimiä: arviointitiimi, avo-
huollon tiimi sekä sijais- ja jälkihuollon tiimi. Kehittämishankkeen tarkoituksena on ollut selvittää nivelvaiheiden ongelmakohtia ja kehittämiskohteita sekä löytää niihin toimivia ratkaisuja.

Yleisenä ongelmana nivelvaiheissa on koettu tiedonsiirron toimimattomuus. Tiedonsiirtoa on pyritty parantamaan pyrkimyksellä ajantasaisempaan dokumentointiin ja työn suunnitelmallisuuteen, nivelvaiheiden siirtopalaverien järjestämällä sekä työntekijöiden keskinäisellä konsultoinnilla ja reflektoinnilla. Tiedonsiirron lisäksi konkreettisina ongelmakohtina nivelvaiheissa on nostettu esiin lastensuojelutarpeen selvitykseen tulevien asiakkaiden valikointi muutamissa erityistilanteissa ja huostaanoton valmisteluvastuun määräytyminen. Kehittämishankkeessa on selkiytetty lastensuojelutarpeen selvitykseen tulevien asiakkaiden valikointia. Huostaanoton valmisteluvastuun määräytymisestä on kehitetty kolme eri toimintamallia eri tilanteita varten.

Kehittämishanke on osallistanut työskentelyyn lastensuojelun sosiaalityöntekijät. Hanke on lisännyt työyhteisön ratkaisukeskeistä ajattelutapaa. Tuotetut toimintamallit systematisoivat työtä ja helpottavat erityisesti uuden työntekijän perehtymistä. Kehittämishanke liitetäänkin osaksi perehdytyskansiota. Työtä nivelvaiheiden kehittämiseksi tulee tehdä jatkossakin. Tiimien välille syntyneitä raja-aitoja tulee pyrkiä madaltamaan sekä kehittämään yhteistä ymmärrystä asioista ja toisen työstä. Salon kaupungin uusi lastensuojeluyksikkö, kesäkuussa 2012 toimintansa aloittanut Perhekuntoutuskeskus Paavola luo uusia lastensuojelun sisäisiä nivelvaiheita, jotka kaipaavat selkeitä ja toimivia toimintamalleja.

Lapsen osallisuutta lisäävien menetelmien käyttö lastensuojelun avohuollossa

Tuija Passoja ja Anna Uusitorppa

Tässä työssä olemme tarkastelleet kahden esimerkkitapauksen kautta miten lapsen osallisuutta voidaan lisätä lasten kanssa työskentelyyn tarkoitettujen menetelmien avulla. Menetelmiä olemme käyttäneet sekä tutustumisen apuna että tiedonsaannin tarkoituksessa. Menetelmien avulla on mahdollista lisätä lapsen osallisuutta. Menetelmät olemme valinneet Pesäpuu ry:n materiaaleista tapaamiemme lasten ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Tapaamamme lapset ovat molemmat alakouluikäisiä.

Kehittämistyön aikana olemme havainneet, että lapset lähtevät hyvin mukaan työskentelyyn eri menetelmien avulla. Työntekijältä niiden käyttö edellyttää etukäteissuunnittelua, mutta myös valmiutta mukauttaa työskentelyä lapsen tilanteen mukaisesti. Lapsen tapaamisessa on edettävä lapsentahtisesti ja työmenetelmien käyttö edellyttää parityöskentelyä. Lapsen tapaamisen mahdollistuminen edellyttää, että vanhemmat saavat riittävästi tietoa tapaamisen tarkoituksesta sekä lapsen kanssa työskentelystä. Menetelmien käytön oppiminen sinänsä ei ole vaikeaa ja yhtä oikeaa käyttötapaa ei ole. Menetelmien avulla on mahdollista saada paljon tietoa lapsen elämästä ja saada selville lapsen oma kokemus lapselle merkityksellistä asioista ja tapahtumista.

Työpaikallamme kehittämishanke on herättänyt keskustelua lasten kanssa käytettävistä menetelmistä ja innostanut työntekijöitä niiden laajempaan käyttöön. Kehittämishankkeen puitteissa olemme myös hankkineet työpaikalle lomakepohjia.

Kehittämishankkeen aikana olemme perehtyneet lapsen osallisuuteen liittyvään kirjallisuuteen. Olemme myös saaneet uskallusta käyttää menetelmiä laajemmin työssämme. Kehittämishanke on antanut innostusta myös jatkossa kartoittaa lapsen osallisuutta lisääviä työtapoja ja nostaa lapsi esille vanhempien kanssa tehtävässä työssä.

Asiakkaan osallisuuden lisääminen asiakassuunnitelman laatimisessa lastensuojelun avohuollossa Turussa

Virpi Poskiparta

Kehittämishankkeeni tavoite oli selvittää keinoja, joilla asiakkaan osallistumismahdollisuuksia voidaan lisätä asiakassuunnitelman laadinnassa lastensuojelun avohuollossa Turussa. Kehittämishankkeen tarve perustui havainnoille, että sosiaalityöntekijä voi kirjata asiakassuunnitelman asiakastapaamisen jälkeen mutta asiakas ei välttämättä ole, ainakaan etukäteen, tiennyt asiakassuunnitelman laadinnasta. Usein asiakassuunnitelmissa on kuvattu paljon asiakkaan nykytilannetta mutta varsinainen suunnitelma tai tavoitteiden laadinta yhdessä asiakkaan kanssa on vähäistä. Hanketta varten perehdyin pääkaupunkiseudulla tehtyyn asiakassuunnitelmiin liittyvään kehittämiseen ja aloin kokeilla käytännössä, että olisivatko jotkut siellä kehitetyistä työkäytännöistä asiakkaan osallistumista asiakassuunnitelmaan kirjattavien tavoitteiden miettimisessä ja valinnassa.

Perusedellytys asiakkaan osallisuuden lisäämiseen on riittävä tiedonsaanti ja mahdollisuus valmistautua ennalta asiakassuunnitelman laatimiseen. Keskeistä on myös, että sosiaalityöntekijä on sisäistänyt asiakassuunnitelman merkityksen suunnitelmallisessa asiakastyössä ja toimii asiakasprosessin johtajana. On sosiaalityöntekijän vastuulla ottaa asiakas mukaan pohtimaan muutostarpeita ja tavoitteita ja pitää huolta, että valittujen tavoitteiden toteutuminen parantaa lapsen arkea ja hyvinvointia. Kehittämishankkeen tuotoksena on ehdotus kutsukirjeeksi asiakassuunnitelmaneuvoitteluun, kysymyslista sosiaalityöntekijän tueksi asiakassuunnitelmapalaveria varten ja ehdotus uusiksi asiakassuunnitelman otsikoiksi.

Sosiaalityöntekijöiden kokemuksia erilaisten asiakassuunnitelmaotsikoiden käytöstä voisi selvittää, samoin asiakkaiden kokemuksia vaikuttamismahdollisuuksista asiakassuunnitelman sisältöön. Myös asiakassuunnitelman tavoitteiden saavuttamisen ja tukitoimien vaikuttavuuden arviointia ja arvioinnin dokumentointia olisi hyvä kehittää.

Intervallihoidot ja tukiperheet avohuollon tukitoimena

Nina Maijala

Kehittämishankkeeni tarkoituksena oli selvittää, olisiko Turun kaupungilla mahdollisuus tarjota lastensuojelun avohuollon tukitoimena laitostyyppistä intervallihoidoa, ja miten tarpeelliseksi tämä nähdään avohuollon sosiaalityöntekijöiden mielestä. Haastattelin hanketta varten lastensuojelun avohuollon työntekijöitä, sekä lastensuojelulaitoksen työntekijöitä. Pohdin työssäni sitä, olisiko intervallihoido mahdollisesti tukiperheeseen verrattavissa oleva tukitoimi, ja voisiko intervallihoidoista olla hyötyä siinä vaiheessa, kun lapsi esimerkiksi odottaa tukiperheeseen pääsyä.

Intervallijaksoja oli aiemmin mahdollista saada Turussa Pienten lasten vastaanottokodissa. Tämä oli Turun kaupungin oma tukitoimi, joka käynnistettiin aikoinaan sen takia, että vastaanottokodissa oli pulaa lapsista. Tällä hetkellä tätä ongelmaa ei ole, joten pohdin työssäni, voisiko joku Turun kaupungin lastenkodeista esimerkiksi toimia pelkästään intervallihoidoja tarjoavana paikkana. Intervallit toimivat käytännössä niin, että lapsi oli esimerkiksi kerran tai kaksi viikonlopun ajan vastaanottokodissa. Käytäntö oli periaatteessa sama kuin tukiperheiden suhteen.

Haastateltujen sosiaalityöntekijöiden näkemys asiasta vaihteli. Tukiperheitä on saatavilla vähän, ja jonot niihin ovat usein pitkät. Turku hankkii lapsille tukiperheitä Pelastakaa lapset ry:n sekä Suomen perhehoitopalveluista ja kaupungilla on omia tukiperheitä. Lapsi joutuu usein odottamaan tukiperheeseen päästyä jopa vuodesta muutamaan vuoteen. Selvityksen aikana ilmeni, että intervallit voisivat olla hyvä vaihtoehto esimerkiksi silloin, kun lapsi joutuu odottamaan tukiperhettä pitkään. Osa sosiaalityöntekijöistä myös koki intervallihoidon hyväksi haastavimpien lasten ja perheiden kohdalla. Näille lapsille myös ammatilliset tukiperheet olisivat parempia kuin niin kutsutut tavalliset tukiperheet. Vastaanottokodin henkilökunnan mukaan intervallit olivat aikoinaan hyvä ja toimiva ratkaisu, joka jouduttiin lopettamaan sen takia, että paikkamäärä laitoksessa pienentyi.

Turussa ollaan tällä hetkellä lakkauttamassa muutamia kaupungin omista lastenkodeista. Asiasta on käyty jossain kohtaa keskustelua, että voisiko joku näistä aloittaa pelkästään intervallityyppisen laitoshoidon. Asia on kuitenkin jäänyt toistaiseksi puheen asteelle. Asian käytännössä toteutumiselle pitäisi asiaa käsitellä jossain korkeamman tahon johtoryhmässä. Kehittämistyötä tehdessäni oma näkemykseni on, että lisää tukitoimia tarvitaan. Tukiperhetilannetta selvittäessäni sain ajankohtaista tietoa siitä, miten pitkiä tukiperhejonot todellisuudessa ovat. Ne voivat olla myös kestoaltaan lyhyitä eri syistä johtuen. Tämän vuoksi vaihtoehtoinen tukitoimi voisi olla intervallihoido laitoksessa.

Nuorten kokemukset intensiivisestä perhetuesta

Eira Virolainen

Olen selvittänyt kehittämistyössäni lastensuojelun avohuollon tukitoimena nuorille tarjottavan intensiivisen perhetuen vaikuttavuutta siten, kuin intensiivisen perhetuen asiakkaana olevat nuoret itse ovat heille tarjotun tuen kokeneet. Intensiivinen perhetuen yksikkö aloitti toimintansa tammikuussa 2012. Asiakkaat valikoituvat avohuollon lastensuojelun asiakkaista.

Haastattelin kymmenen intensiivisen perhetuen asiakkaana olevaa nuorta, jotka intensiivisen perhetuen yksikkö valitsi osallistumaan. Haastatteluihin pyydettiin suostumus nuorilta ja heidän huoltajiltaan. Haastattelun tarkoituksena oli saada nuorilta tietoa siitä, miksi he itse katsovat olevansa lastensuojelun ja intensiivisen perhetuen asiakkaana ja millaisin asioihin he olivat kokeneet tarvitsevansa tukea. Nuoret arvioivat myös sitä, millaisiin asioihin he olivat saaneet apua ja millaisena he olivat kokeneet työskentelyn intensiivisen perhetuen ohjaajan kanssa.

Haastatellut nuoret olivat tietoisia siitä, miksi he olivat lastensuojelun avohuollon ja intensiivisen perhetuen asiakkaana. Suurimmaksi asiakkuuden syyksi nuoret nimesivät ongelmat koulun käymisessä. Muita nuorten ilmoittamia syitä tarpeelle olivat nuoren oma väsymys ja masennus, tuen tarve päivärytmin säännöllisenä pitämiseen, sekä tuen tarve sovittaessa asioista vanhempien kanssa.

Haastatellut nuoret ilmoittivat saaneensa intensiivisen perhetuen avulla tukea koulun käymiseen ja kotielämään. He kokivat saaneensa apua myös väleihin vanhempien kanssa sekä mielialaan. Seitsemän kymmenestä nuoresta arvioi, että heidän kokonaistilanteensa oli parantunut intensiivisen perhetuen avulla.

Haastattelut viittasivat nuorten kertomana toimivaan lastensuojelun kokemukseen. Nuoret arvioivat, että yhteydenpito ohjaajaan oli ollut helppoa ja että he luottivat ohjaajaan. Nuoret kertoivat myös saaneensa vaikuttaa tapaamisten sisältöön. Suurin osa nuorista myös suosittelisi intensiivisen perhetuen apua vastaavassa tilanteessa olevalle kaverilleen.

Nuoret arvioivat, että puhuminen oli ollut parasta intensiivisessä perhetuessa. Toisaalta juuri puhuminen oli ollut myös vaikeinta. Keskeinen päätelmä näyttäisi olevan, että vaikka nuori ilmoittaisi, ettei hän ollut saavuttanut tavoitteita, jonka vuoksi perhetuki oli hänen mielestään aloitettu (esim. koulunkäynti), koki hän hyötynensä perhetuesta jollakin muulla osa-alueella. Useimmin mainitut muut kuin koulunkäyntiin liittyvät osa-alueet olivat kotielämä ja asioista sopiminen vanhempien kanssa.

Intensiivinen perhetuki on avohuollon lastensuojelun tiivis tukimuoto, jonka toimivuuden kannalta on jatkossa tärkeää arvioida muun muassa sitä, mikä on tuettavan nuoren kannalta vaikuttavin hetki, jolloin perhetuki tulisi aloittaa. Ensisijaista tuen vaikuttavuudelle on, että nuori itse ja hänen vanhempansa ovat

motivoituneita ottamaan vastaan perhetuen apua. Jatkossa olisi tärkeää, että nuorten kokemuksia kerättäisiin esimerkiksi Turun sosiaali- ja terveystoimen sisäisen tietoverkon, NeTku:n kautta tapahtuvan asiakaskyselyn avulla. Siten sekä nuoret itse, että heidän läheisensä voisivat antaa palautetta intensiivisen perhetuen tarjoamasta palvelusta. Palaute voisi toimia suuntaa-antavana intensiivisen perhetuen yksikön työtapoja kehitettäessä.

Kehittämistyön tulokset muistuttavat asiakastyöhön liittyen siitä, että asiakkaana oleva lapsi ja nuori on asiakkuudessaan oma toimijansa, joka on tietoinen oman asiakkuutensa perusteista ja siitä, millaisiin asioihin hän itse kokee tarvitsevänsä tukea. Nuorelle tärkeinä asioina korostuvat perheen ja vanhempien rooli nuoren tukijana. Samalla korostuu myös perheohjaajan rooli aikuisena. Perheohjaaja on nuoren elämässä tukea antava aikuinen, jonka avulla nuoren tilanteessa voidaan saada aikaan ainakin jonkin asteinen muutos ja vaikuttaa myös koko perheen vuorovaikutukseen.

Kehittämishanke on osa vuoden kestävästä korkeakoulutettujen oppisopimustyyppistä täydennyskoulutusta nimeltä Lastensuojelun sosiaalityön täydennyskoulutus 30 op.

Koulutus on Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama

